

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง ผลของโปรแกรมการให้ความรู้เกี่ยวกับความฉลาดทางอารมณ์ต่อความรู้และพฤติกรรมการส่งเสริมความฉลาดทางอารมณ์ของผู้ปกครองเด็ก และผู้ดูแลเด็ก ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก บ้านเจดีย์แม่ครัว ตำบลแม่แฝกใหม่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ เป็นการศึกษาวิจัยกึ่งทดลอง แบบ 2 กลุ่ม วัดผล 2 ครั้งก่อนและหลังการทดลอง (Quasi - Experimental Research, Two - Group pretest-posttest designs) ในกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ปกครอง และวิจัยกึ่งทดลอง แบบ 1 กลุ่ม วัดผล 2 ครั้งก่อนและหลังการทดลอง (Quasi - Experimental Research, One - Group pretest-posttest designs) ในกลุ่มผู้ดูแลเด็ก เพื่อศึกษาระดับความรู้ และพฤติกรรมการส่งเสริมความฉลาดทางอารมณ์ของผู้ปกครองเด็กและผู้ดูแลเด็ก ศูนย์เด็กเล็กบ้านเจดีย์แม่ครัว เปรียบเทียบระดับความรู้และพฤติกรรมการส่งเสริมความฉลาดทางอารมณ์ของผู้ปกครองเด็กและผู้ดูแลเด็ก ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านเจดีย์แม่ครัวก่อนและหลังการได้รับโปรแกรม และเปรียบเทียบระดับความรู้และพฤติกรรมการส่งเสริมความฉลาดทางอารมณ์ของผู้ปกครองเด็ก ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ ผู้ปกครองเด็กและผู้ดูแลเด็ก ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านเจดีย์แม่ครัว อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ให้นักกลุ่มตัวอย่างผู้ปกครองเด็ก จำนวน 81 คน สุ่มตัวอย่างโดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย แบ่งผู้ปกครองเด็กเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มทดลอง จำนวน 41 คน กลุ่มควบคุม 40 คน ส่วนผู้ดูแลเด็ก ศึกษาจากประชากรทั้งหมด 9 คนจัดเป็นกลุ่มทดลองทั้งหมด วัดความรู้เกี่ยวกับความฉลาดทางอารมณ์และพฤติกรรมการส่งเสริมความฉลาดทางอารมณ์ให้นักกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมก่อนการอบรม หลังจากนั้นให้นักกลุ่มทดลองเข้าร่วมอบรมตามโปรแกรมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ส่วนกลุ่มควบคุมให้ดำเนินชีวิตตามปกติไม่ได้เข้าร่วมอบรม เมื่ออบรมไปแล้ว 1 เดือนผู้วิจัยนำแบบวัดความรู้เกี่ยวกับความฉลาดทางอารมณ์และพฤติกรรมการส่งเสริมความฉลาดทางอารมณ์ให้นักกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมทำอีกครั้ง นำผลที่ได้ไปวิเคราะห์ข้อมูล ใช้ Paired t-test เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างคะแนนความรู้และคะแนนพฤติกรรมการส่งเสริมความฉลาดทางอารมณ์ก่อนและหลังการได้รับโปรแกรม ใช้ Independent t-test เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างคะแนนความรู้และคะแนนพฤติกรรมการส่งเสริมความฉลาดทางอารมณ์ของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

5.1 สรุปผลการศึกษา

จากการศึกษาครั้งนี้ สามารถสรุปผลได้ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลของผู้ปกครองเด็ก แบ่งเป็น 4 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ปกครองเด็ก

1.1 ข้อมูลทั่วไป กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มากกว่าเพศชาย โดยส่วนมากอายุของกลุ่มทดลองอยู่ในช่วง 31-35 ปี ส่วนกลุ่มควบคุมส่วนมากมีอายุอยู่ในช่วง 26-30 ปี สถานภาพสมรส พบว่า ทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรสคู่ ด้านการศึกษา ส่วนมากมีการศึกษาระดับประถมศึกษาทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ส่วนใหญ่มีอาชีพรับจ้างทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ในด้านการเคยได้รับความรู้เกี่ยวกับเกี่ยวกับความฉลาดทางอารมณ์ พบว่า ทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมส่วนใหญ่ไม่เคยได้รับความรู้เกี่ยวกับเกี่ยวกับความฉลาดทางอารมณ์

1.2 ข้อมูลเกี่ยวกับบุตร กลุ่มทดลองส่วนมากมีบุตร 2 คน ส่วนกลุ่มควบคุมส่วนมากมีบุตร 1 คน ลำดับที่ของบุตรที่อยู่ในความดูแลของศูนย์ฯ พบว่า ทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมส่วนใหญ่เป็นบุตรคนที่ 1 อายุของบุตรที่อยู่ในความดูแลของศูนย์ฯ ของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมส่วนมากอยู่ในช่วง 5 ปี 1 เดือนขึ้นไป

1.3 ข้อมูลเกี่ยวกับครอบครัว รายได้ต่อเดือนของครอบครัวทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมส่วนมากมีรายได้ 5,000-9,999 บาทต่อเดือน ผู้ที่ดูแลเด็กอย่างใกล้ชิดของทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมส่วนใหญ่มีมารดาเป็นผู้ดูแลเด็กอย่างใกล้ชิด ลักษณะของครอบครัวทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมส่วนมากเป็นครอบครัวขยาย ส่วนความสัมพันธ์ของบุคคลในครอบครัว พบว่า กลุ่มทดลองส่วนมากมีความสัมพันธ์ในครอบครัวดี ส่วนกลุ่มควบคุมส่วนมากมีความสัมพันธ์ในครอบครัวดีมาก

ตอนที่ 2 ผลการศึกษาระดับความรู้และพฤติกรรมการส่งเสริมความฉลาดทางอารมณ์ของผู้ปกครองเด็ก

ระดับความรู้เกี่ยวกับความฉลาดทางอารมณ์ในกลุ่มทดลอง พบว่า ก่อนการทดลองมีระดับความรู้เกี่ยวกับความฉลาดทางอารมณ์อยู่ในระดับพอใช้ได้มากกว่าระดับดี หลังการทดลองมีระดับความรู้เกี่ยวกับความฉลาดทางอารมณ์อยู่ในระดับดีมากกว่าระดับพอใช้ได้ ส่วนกลุ่มควบคุม พบว่า ก่อนการทดลองมีระดับความรู้เกี่ยวกับความฉลาดทางอารมณ์อยู่ในระดับพอใช้ได้มากกว่าระดับดี หลังการทดลองมีระดับความรู้เกี่ยวกับความฉลาดทางอารมณ์อยู่ในระดับดีมากกว่าระดับพอใช้ได้

ระดับพฤติกรรมการส่งเสริมความฉลาดทางอารมณ์ในกลุ่มทดลอง พบว่า ก่อนการทดลองมีระดับพฤติกรรมการส่งเสริมความฉลาดทางอารมณ์อยู่ในระดับพอใช้ได้มากกว่าระดับดี หลังการทดลองมีระดับพฤติกรรมการส่งเสริมความฉลาดทางอารมณ์อยู่ในระดับดีมากกว่าระดับพอใช้ได้ ส่วนกลุ่มควบคุม พบว่า ก่อนการทดลองและหลังการทดลองกลุ่มตัวอย่างมีระดับพฤติกรรมการส่งเสริมความฉลาดทางอารมณ์อยู่ในระดับพอใช้ได้มากกว่าระดับดี

ตอนที่ 3 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนความรู้เกี่ยวกับความฉลาดทางอารมณ์ และพฤติกรรมการส่งเสริมความฉลาดทางอารมณ์ผู้ปกครองเด็กก่อนและหลังการได้รับโปรแกรม

ค่าเฉลี่ยคะแนนความรู้เกี่ยวกับความฉลาดทางอารมณ์และพฤติกรรมการส่งเสริมความฉลาดทางอารมณ์ก่อนและหลังการได้รับโปรแกรมของกลุ่มทดลองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยหลังการได้รับโปรแกรมมีค่าเฉลี่ยคะแนนความรู้เกี่ยวกับความฉลาดทางอารมณ์และพฤติกรรมการส่งเสริมความฉลาดทางอารมณ์สูงกว่าก่อนการได้รับโปรแกรม

ตอนที่ 4 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนความรู้เกี่ยวกับความฉลาดทางอารมณ์ และพฤติกรรมการส่งเสริมความฉลาดทางอารมณ์ของผู้ปกครองเด็ก ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

ค่าเฉลี่ยคะแนนความรู้เกี่ยวกับความฉลาดทางอารมณ์หลังการได้รับโปรแกรม ระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และค่าเฉลี่ยพฤติกรรมการส่งเสริมความฉลาดทางอารมณ์หลังการได้รับโปรแกรมระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยกลุ่มทดลองมีคะแนนความรู้เกี่ยวกับความฉลาดทางอารมณ์และพฤติกรรมการส่งเสริมความฉลาดทางอารมณ์หลังการได้รับโปรแกรมสูงกว่ากลุ่มควบคุม

ส่วนที่ 2 ข้อมูลของผู้ดูแลเด็ก แบ่งเป็น 3 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ดูแลเด็ก

ผู้ดูแลเด็กส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุอยู่ระหว่าง 21-30 ปี สถานภาพสมรสคู่ จบการศึกษาระดับอนุปริญญา/ปวส. และส่วนใหญ่ไม่เคยได้รับความรู้เกี่ยวกับความฉลาดทางอารมณ์

ตอนที่ 2 ผลการศึกษาระดับความรู้และพฤติกรรมการส่งเสริมความฉลาดทางอารมณ์ของผู้ดูแลเด็ก

ระดับความรู้เกี่ยวกับความฉลาดทางอารมณ์และพฤติกรรมการส่งเสริมความฉลาดทางอารมณ์ของผู้ดูแลเด็กก่อนการทดลอง พบว่า ผู้ดูแลเด็กมีระดับความรู้และพฤติกรรมการส่งเสริมความฉลาดทางอารมณ์ อยู่ในระดับดีมากกว่าระดับพอใช้ได้ ภายหลังจากเข้าร่วมอบรม พบว่า ผู้ดูแลเด็กมีระดับความรู้และพฤติกรรมการส่งเสริมความฉลาดทางอารมณ์อยู่ในระดับดี ร้อยละ 100.00

ตอนที่ 3 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนความรู้เกี่ยวกับความฉลาดทางอารมณ์และพฤติกรรมการส่งเสริมความฉลาดทางอารมณ์ผู้ดูแลเด็กก่อนและหลังการได้รับโปรแกรม

ค่าเฉลี่ยคะแนนความรู้เกี่ยวกับความฉลาดทางอารมณ์และพฤติกรรมการส่งเสริมความฉลาดทางอารมณ์ก่อนและหลังการได้รับโปรแกรมของผู้ดูแลเด็กแตกต่างกัน โดยพบว่า ค่าเฉลี่ยคะแนนความรู้เกี่ยวกับความฉลาดทางอารมณ์และพฤติกรรมการส่งเสริมความฉลาดทางอารมณ์หลังการได้รับโปรแกรมสูงกว่าก่อนได้รับโปรแกรม

5.2 การอภิปรายผล

จากผลการศึกษาเรื่อง ผลของโปรแกรมการให้ความรู้เกี่ยวกับความฉลาดทางอารมณ์ต่อความรู้และพฤติกรรมการส่งเสริมความฉลาดทางอารมณ์ของผู้ปกครองเด็ก และผู้ดูแลเด็ก ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านเจดีย์แม่ครัว ตำบลแม่แฝกใหม่ ตำบลอำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ สามารถอภิปรายได้ดังนี้

สมมติฐานที่ 1 คะแนนความรู้ และคะแนนพฤติกรรมการส่งเสริมความฉลาดทางอารมณ์ของผู้ปกครองเด็ก ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านเจดีย์แม่ครัวหลังการได้รับโปรแกรมสูงกว่าก่อนการได้รับโปรแกรมการให้ความรู้

จากผลการศึกษา พบว่า คะแนนความรู้ และคะแนนพฤติกรรมการส่งเสริมความฉลาดทางอารมณ์ของผู้ปกครองเด็ก ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านเจดีย์แม่ครัวหลังการได้รับโปรแกรมสูงกว่าก่อนการได้รับโปรแกรม โดย พบว่า ค่าเฉลี่ยคะแนนความรู้เกี่ยวกับความฉลาดทางอารมณ์และพฤติกรรมการส่งเสริมความฉลาดทางอารมณ์ก่อนและหลังการได้รับโปรแกรมของกลุ่มทดลองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ แสดงว่า ผู้ปกครองเด็กเกิดการเรียนรู้ ภายหลังจากได้รับโปรแกรม จึงส่งผลให้ผู้ปกครองเด็กเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ดีขึ้น สอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ที่กล่าวว่า การเรียนรู้ คือ กระบวนการที่ทำให้คนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและความคิดไปจากเดิม อันเป็นผลจากการฝึกฝนและประสบการณ์ วัลย์ใหญ่มักเรียนรู้ด้วยประสบการณ์ที่มีอยู่ (Lindeman, 1989) สอดคล้องกับการศึกษาของสุชิน นามจันทร์ลักษณ์

(2529) ที่พบว่า ผู้ปกครองของนักเรียนมีความสนใจใฝ่รู้ในวิทยาการต่าง ๆ ที่เป็นด้านบรรยากาศ วิชาการ ดังนั้นเมื่อผู้ปกครองเด็กมีความรู้ที่ถูกต้องเพิ่มมากขึ้นย่อมส่งผลต่อการเลี้ยงดูเด็กอย่าง ถูกต้อง และเหมาะสมตามไปด้วย ซึ่งการเลี้ยงดูของผู้ปกครองเด็กมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมและการ แสดงออกของเด็ก ดังเช่นการศึกษาของอูดม คันธะรส (2542) ที่ศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของครอบครัว ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน พบว่า การอบรมเลี้ยงดูของผู้ปกครองเกี่ยวข้องกับ พฤติกรรมการเรียนรู้ของเด็กนักเรียนในระดับมาก จึงเป็นไปได้ว่า เมื่อผู้ปกครองเด็กมีความรู้ความ เข้าใจเกี่ยวกับความฉลาดทางอารมณ์ และวิธีการส่งเสริมความฉลาดทางอารมณ์ที่ถูกต้อง เหมาะสม แล้ว ผู้ปกครองเด็กจะนำความรู้ที่ได้ไปดูแลเด็กให้มีความฉลาดทางอารมณ์ที่เหมาะสมกับวัย ทำให้ เด็กเติบโตมาเป็นผู้ใหญ่ที่มีความพร้อมทางด้านอารมณ์

สมมติฐานที่ 2 คะแนนความรู้ และคะแนนพฤติกรรมส่งเสริมความฉลาดทางอารมณ์ของ ผู้ปกครองเด็ก ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านเจดีย์แม่ครัวหลังการได้รับโปรแกรมกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่ม ควบคุม

จากผลการศึกษา พบว่า ค่าเฉลี่ยคะแนนความรู้เกี่ยวกับความฉลาดทางอารมณ์และ พฤติกรรมส่งเสริมความฉลาดทางอารมณ์หลังการได้รับโปรแกรมของกลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ย คะแนนความรู้เกี่ยวกับความฉลาดทางอารมณ์และพฤติกรรมส่งเสริมความฉลาดทางอารมณ์สูง กว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ แสดงว่า โปรแกรมการให้ความรู้เกี่ยวกับส่งเสริมความฉลาดทางอารมณ์สำหรับผู้ปกครองเด็ก ศูนย์พัฒนาเด็ก เล็กบ้านเจดีย์แม่ครัวที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เพื่อพัฒนาความรู้และพฤติกรรมส่งเสริมความฉลาดทาง อารมณ์ของผู้ปกครองเด็กนั้นมีความเหมาะสม สามารถส่งเสริมให้ผู้ปกครองเด็กมีความรู้เกี่ยวกับความ ฉลาดทางอารมณ์เพิ่มมากขึ้นและมีพฤติกรรมในการส่งเสริมความฉลาดทางอารมณ์ให้แก่เด็ก มากกว่ากลุ่มที่ไม่ได้รับโปรแกรม เมื่อพิจารณาข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ปกครองเด็กทั้งกลุ่มทดลองและ กลุ่มควบคุม พบว่า ไม่มีความแตกต่างกัน โดยทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีสถานภาพสมรสคู่ มีการศึกษาระดับประถมศึกษา มีอาชีพรับจ้างและส่วนใหญ่ไม่เคยได้รับความรู้ เกี่ยวกับเกี่ยวกับความฉลาดทางอารมณ์ แสดงว่าการที่ผู้ปกครองเด็กที่เป็นกลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ย คะแนนความรู้เกี่ยวกับความฉลาดทางอารมณ์และพฤติกรรมส่งเสริมความฉลาดทางอารมณ์หลัง การได้รับโปรแกรมของกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุม เกิดจากการที่ผู้ปกครองเด็กได้รับความรู้จาก โปรแกรมที่สร้างขึ้น และมีการนำความรู้ที่ได้ไปปฏิบัติจริงจนเกิดความเข้าใจ กลายเป็นพฤติกรรมใน การดูแลเด็ก สอดคล้องกับแนวคิดการเรียนรู้ของบลูม (อ้างถึงในอักษร สวัสดิ์, 2542: 26-28) ที่กล่าว ว่า การเรียนรู้มีผลทำให้พฤติกรรมของบุคคลเปลี่ยนแปลง ซึ่งเมื่อบุคคลเกิดการเรียนรู้ จะเกิดการ

เปลี่ยนแปลง ดังนี้ การเปลี่ยนแปลงทางด้านความรู้ ความเข้าใจ และความคิด หมายถึง การเรียนรู้เกี่ยวกับเนื้อหาสาระใหม่ ก็จะทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ได้มากขึ้นเป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสมอง การเปลี่ยนแปลงทางด้านอารมณ์ ความรู้สึก ทักษะคิด ค่านิยม หมายถึง เมื่อบุคคลได้เรียนรู้สิ่งใหม่ ก็ทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกทางด้านจิตใจ ความเชื่อ ความสนใจ และความเปลี่ยนแปลงทางด้านความชำนาญ หมายถึง การที่บุคคลได้เกิดการเรียนรู้ทั้งในด้านความคิด ความเข้าใจ และเกิดความรู้สึกนึกคิด ค่านิยม ความสนใจด้วยแล้ว ได้นำเอาสิ่งที่ได้เรียนรู้ไปปฏิบัติ จึงทำให้เกิดความชำนาญมากขึ้น ดังนั้นผู้ปกครอง และผู้ดูแลเด็กที่ผ่านการอบรมในโปรแกรมการให้ความรู้เกี่ยวกับการส่งเสริมความฉลาดทางอารมณ์จึงมีคะแนนความรู้และคะแนนพฤติกรรม การส่งเสริมความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กสูงกว่ากลุ่มที่ไม่ได้รับโปรแกรม

สมมติฐานที่ 3 คะแนนความรู้ และคะแนนพฤติกรรมการส่งเสริมความฉลาดทางอารมณ์ของผู้ดูแลเด็ก ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านเจดีย์แม่ครัวหลังการได้รับโปรแกรมสูงกว่าก่อนการได้รับโปรแกรมการให้ความรู้

จากผลการศึกษา พบว่า ค่าเฉลี่ยคะแนนความรู้เกี่ยวกับความฉลาดทางอารมณ์ก่อนและหลังการได้รับโปรแกรมของผู้ดูแลเด็กแตกต่างกัน โดยพบว่า ค่าเฉลี่ยคะแนนความรู้เกี่ยวกับความฉลาดทางอารมณ์และพฤติกรรมการส่งเสริมความฉลาดทางอารมณ์หลังการได้รับโปรแกรมสูงกว่าก่อนการได้รับโปรแกรมของผู้ดูแลเด็ก ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาข้อมูลทั่วไปของผู้ดูแลเด็กพบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุอยู่ระหว่าง 21-30 ปี สถานภาพสมรสคู่ จบการศึกษาระดับอนุปริญญา/ปวส. และส่วนใหญ่ไม่เคยได้รับความรู้เกี่ยวกับความฉลาดทางอารมณ์ ดังนั้นเมื่อมีผู้ดูแลเด็กได้รับความรู้เพิ่มเติม มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ร่วมกับผู้ปกครองและผู้ที่มีความเชี่ยวชาญ จนเกิดความเข้าใจ ทำให้ผู้ดูแลเด็กเกิดความมั่นใจในการส่งเสริมความฉลาดทางอารมณ์เด็กที่อยู่ในความดูแล ส่งผลให้ผู้ดูแลเด็กมีความรู้และพฤติกรรมการส่งเสริมความฉลาดทางอารมณ์เพิ่มมากขึ้น สอดคล้องกับการศึกษาของกรมสุขภาพจิตที่มีการนำคู่มือการเสริมสร้างไอคิวและอีคิวเด็กวัยแรกเกิดถึง 5 ปี สำหรับพ่อแม่/ผู้ปกครอง คู่มือการเสริมสร้างไอคิวและอีคิวเด็ก สำหรับครู/พี่เลี้ยง ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และคู่มือวิทยากรหลักสูตรการเสริมสร้างไอคิวและอีคิวเด็กวัยแรกเกิดถึง 5 ปีของกรมสุขภาพจิตไปใช้กับครู/เจ้าหน้าที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและผู้ปกครอง ผลการประเมิน พบว่า ครู/เจ้าหน้าที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและผู้ปกครอง ร้อยละ 96.00 เห็นว่าคู่มือนี้มีประโยชน์ ช่วยเสริมสร้างพื้นฐานที่ดีให้กับเด็ก ทำให้เด็กมีสุขภาพจิตดี ควบคุมอารมณ์ตนเองได้ ร้อยละ 74.00 ของครู/เจ้าหน้าที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีความมั่นใจในการนำความรู้ที่ได้รับจากการอบรมไปประยุกต์ใช้ (สำนักพัฒนาสุขภาพจิต, 2549)

5.3 ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น องค์การบริหารส่วนตำบล สามารถนำไปประกอบการให้ความรู้ไปส่งเสริมความรู้และพฤติกรรมการส่งเสริมความฉลาดทางอารมณ์แก่ผู้ปกครอง และผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอื่น ๆ ในสังกัด
2. ใช้เป็นแนวทางให้แก่หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ในการนำไปประกอบการให้ความรู้ไปส่งเสริมความรู้แก่ผู้ปกครอง และผู้ดูแลเด็ก เพื่อให้ผู้ปกครองและผู้ดูแลเด็กนำความรู้ที่ได้ไปดูแลเด็กให้มีความฉลาดทางอารมณ์ได้เหมาะสมกับวัย
3. สามารถใช้เป็นแนวทางในการประยุกต์ประกอบการให้ความรู้เพื่อส่งเสริมความฉลาดทางอารมณ์แก่เด็กให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการติดตามผลหลังจากสิ้นสุดการทดลองไปแล้วเป็นระยะ ๆ เช่น 1 ปี เป็นต้น เพื่อติดตามความรู้และพฤติกรรมการส่งเสริมความฉลาดทางอารมณ์แก่ผู้ปกครองเด็ก และผู้ดูแลเด็ก
2. ควรนำโปรแกรมการให้ความรู้ไปศึกษาเปรียบเทียบกับกลุ่มผู้ปกครองเด็ก และผู้ดูแลเด็กในศูนย์เด็กเล็กที่สังกัดหน่วยงานอื่น ๆ
3. ควรมีการศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความรู้และพฤติกรรมการส่งเสริมความฉลาดทางอารมณ์แก่ผู้ปกครอง และผู้ดูแลเด็ก เช่น ระดับความฉลาดทางอารมณ์ของผู้ปกครอง ผู้ดูแลเด็ก และเด็ก เป็นต้น เพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการจัดกลุ่มให้ความรู้
4. ควรมีการติดตามความฉลาดทางอารมณ์ของเด็ก ภายหลังจากผู้ปกครอง และผู้ดูแลเด็กสิ้นสุดการทดลองไปแล้วเป็นระยะ ๆ เช่น 6 เดือน และ 1 ปี เป็นต้น เพื่อติดตามการเปลี่ยนแปลงของเด็ก
5. ควรศึกษาผลการให้ความรู้เกี่ยวกับความฉลาดทางอารมณ์และพฤติกรรมการส่งเสริมความฉลาดทางอารมณ์โดยใช้โปรแกรมที่สร้างขึ้น เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพมากที่สุดในการส่งเสริมความรู้และพฤติกรรมของผู้ปกครองเด็ก และผู้ดูแลเด็ก